

III

Hukuk Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Ramazan ARSLAN'ın Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanım, değerli konuklar, değerli mezunlarımız; Fakültemizin 70 nci kuruluş yıldönümü ve 1994-1995 eğitim-öğretim yılı mezunlarımızın diploma törenini onurlandıran Sayın Cumhurbaşkanımıza şükranlarımızı arz ederim, törenimize katılan siz değerli konuklarımıza da teşekkürlerimi sunarım.

Sayın Cumhurbaşkanım, bilindiği gibi, Osmanlı Devletinde hukuk düzeni İslâm hukuku esaslarına göre kurulmuştu. Tanzimat dönemine kadar hukuk öğretimi yapılan ayrı bir kurum da göremiyoruz. Esasen, Osmanlı Devletinde 19 ncu yüzyıl başlarına kadar eğitim işinin daha çok vakıflara bırakıldığını, devletin bu alana özel bir önem vermediğini görüyoruz. İşte, bu sistem içinde hukukçular, Osmanlı-İslam eğitim düzeninin en belirgin okulları olan medreselerde yetişmişlerdir.

Osmanlılarda İslâmlığın ve dolayısıyla devletin sembolü olarak görülen kadı, kadı olarak görevlendirildiği andan itibaren hukukçu olarak nitelendirilebiliyordu. Fethedilen bir yerde kadının çalışmaya başlaması, o yerin Osmanlı egemenliğine girdiğinin en önemli bir kanıtı sayılıyordu. 1326 yılından itibaren kadıların şeriât adına hüküm verdikleri görüşü iyice yerleşmiş, işlerine müdahale edilemeyeceği kuralı benimsenmişti. Bu dönemde devletin üst düzey görevlilerinin önemli bir kısmının kadılık mesleğinden gelenlerden olduğunu görüyoruz.

Osmanlıda yargı örgütünün en küçük birimi kaza idi. Kaza, kadının görev yaptığı, yetkililerinin geçerli olduğu yer anlamına geliyordu. Daha sonraki dönemlerde yönetim örgütlenmesinde de bu kaza esası benimsenmiş ve yakın zamana kadar kaza olarak geçerli kalmıştır.

Bu sistem içinde 17 nci yüzyıl ortalarına kadar pek çok değerli kadılar, hâkimler ve hukuk bilginleri yetişmiş ise de, medresede uy-

gülenen öğretim yöntemlerinin gelişmelere uyum sağlayamaması ve devletin gücünün gündend güne azalması nedeniyle, tüm kurumlarda olduğu gibi bu alanda da çöküntü başlamıştır. Kadı atamalarında, müderrislik ünvanı ve mülâzımlık belgesi verilmesinde uyulması gereken kurallara uyulmamayı başlanmıştır. İçine kapalı, dışarıyla ilişkisini kesmiş bir ulema sınıfı giderek tüm yenilik çabalarına karşı çıkmayı ayrıcalıklarını koruma yolu olarak görmüştür.

Tanzimattan sonra hukuk öğretimi alanında bir gelişme olmuşsa da, genel eğitim sisteminin yetersizliğinin 18 nci yüzyıl sonlarında iyice belirgin hale gelmesinden etkilenmiştir.

Hukuk öğretimi açısından 19 ncu yüzyıldaki gelişmelerin, İslam hukukuyla Osmanlı devletinde yeni gelişmeye başlayan Batı hukuku alanlarında ayrı ayrı olduğunu görüyoruz. hukuk öğretimi konusundaki bu ikilik, iki ayrı hukuk anlayışının devlet içinde geçerli olmaya başlamasının bir sonucu idi. Mekteb-i Hukuk-u Sultanî, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinin temelini oluşturduğu kabul edilen Mekteb-i Hukuk-u Şahane gibi okulların açılmasına rağmen olumsuz gelişmeler maalesef önlenememiştir. Esasen etnik köken veya dinsel anlayış farklılığına göre ülkede yaşayan insanlar arasında farklı hukuk kurallarının uygulanması, birliğin bozulması için önemli bir etken oluyordu. Hukuk düzenindeki bütünlüğün kaybolması ve bilinen diğer nedenlerle Osmanlı Devleti 20 nci yüzyılın başlarındaki duruma düşmüştür.

Sayın Cumhurbaşkanım, birinci Dünya Harbi yenilgisi üzerine öncelikle ulusal kurtuluş mücadelesinin verilmesi, ulusal kurtuluşun sağlanması kaçınılmazdı. 23 Nisan 1920'de Mustafa Kemâl'in önderliğinde Büyük Millet Meclisinin toplanmasıyla ulus egemenliğine dayanan yepyeni bir devletin kuruluşu başlamıştır. Bu kurtuluş ve yeniden kuruluş, toplumun yeniden yapılanmasını zorunlu kılıyordu. Bu kurtuluş, yeniden kuruluş ve yapılanma, 20 nci yüzyıl Türk Devrimi olarak adlandırılabilir.

Yeni devletin kuruluşuyla başlayan Tür devriminin diğer evrelerinin belli bir program içinde gerçekleştirilmesi gerekiyordu. Bu program içinde devlet, eski, birden çok parçadan oluşan hukuku kaldırıp, egemenliğin simgesi üniter devlet anlayışının kaçınılmaz gereği olan yeni bir hukuk düzeni kurmak zorundaydı. Cumhuriyetin ilânı, halifeliğin kaldırılması, yeni devletin hukuk alanında akılcı ve uygar bir yola gireceğinin ilk işaretlerini veriyordu. Büyük Önder Mustafa Kemâl'in Halifeliğin kaldırılmasından üç gün önce

1 Mart 1924'te, 1927'de Büyük Millet Meclisinin ikinci dönem birinci toplantı yılı açış konuşmasındaki "Adliyemizin ıslahına verdiğimiz önemi nasıl ifade etsek azdır. Önemli olan nokta, adli anlayışımızı, adli kanunlarımızı, adli teşkilâtımızı, bizi şimdiye kadar bilinçli-bilinçsiz tesir altında bulunduran, asrın gereklerine uymayan bağlantılardan bir an önce kurtarmaktır" şeklindeki sözlerinden hukuk devrimi konusunda ne kadar hazırlıklı ve kararlı olduğunu anlıyoruz.

Büyük Önderin bu konuşmasında ayrıca, hukuk mektebi değil de, hukuk fakültesinden söz etmesi, her bakımdan yüksek bir hukuk öğretimi ve araştırma kurumu istediğinin kanıtıydı.

O günlerin güçlükleri içinde Büyük Önderin bu isteğinin hemen yerine getirilemediğini; ancak, mustantik, icra memuru ve zabıt kâatibi yetiştirmek için adliye meslek mekteplerinin açılabilmesini görüyoruz. Ama, Büyük Atatürk'ün hukuk fakültesi açılması konusuna büyük önem vermeye devam ettiğini, Büyük Millet Meclisinin 1924 toplantı yılı açış konuşmasından anlıyoruz. Hemen o günlerde, halifeliğin kaldırılması, Tevhid-i Tedrisat Kanununun ve Şer'îye Mahkemelerinin kapatılmasına, bugünkü adliye mahkemelerinin kurulmasına ilişkin Kanunun kabul edilmesi, hukuk devrimi yönünde çok önemli gelişmeler olmuştur.

Büyük Atatürk'ün hukuk alanındaki programı tek tek gerçekleştiriyordu. Bu programın önemli bir parçasını oluşturan hukuk fakültesinin açılmasına sıra gelmişti. Nitekim, Türkiye Büyük Millet Meclisinde uzun ve konunun her yönünü ele alan görüşmelerden sonra, 23 Şubat 1925 tarihinde Ankara'da Adliye Vekâletine bağlı bir yüksek hukuk okulunun, Ankara Adliye Hukuk Mektebinin açılmasına karar verilmiştir. Cumhuriyetimizin ilk yükseköğretim kurumu olan bu mektebin adı 1927 yılında Hukuk Fakültesi olmuştur. 1941 yılına kadar Adalet bakanlığına bağlı olan Fakültemiz, bu yıldan 1946 yılında kurulan Ankara Üniversitemiz bünyesine alınca kadar Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır.

Fakültemizin kuruluş kararının Türkiye Büyük Millet Meclisinde alınmasında Büyük Atatürk'ün en büyük yardımcılardan biri olup daha sonra öğretim üyesi olarak Fakültemizin kurulmasında da çok önemli katkılarda bulunan o dönemin adliye Vekili Mahmut Esat Beyin çabalarını şükranla anmanın borcumuz olduğu kanısındayım.

Mahmut Esat Beyin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki görüşmeler sırasında, "Dünyanın en güzel inkılâbını yapmış bir memlekette asrın hukukiyatı okunmaz olur mu? Maarifin nurunun Anadolu'ya yayılması için en elverişli yer elbette devletin merkezi Ankara olacaktır" şeklindeki sözlerini anmakla yetiniyorum.

Fakültemizin kuruluş kararının alınmasından sonra Fakültenin fiilen açılması hazırlıkları tamamlanmış, açılış töreni için Türkiye Büyük Millet Meclisi binası belirlenmişti. 5 Kasım 1925 tarihinde Büyük Millet Meclisi binasına Ulu Önder Mustafa Kemal, bütün bakanlar ve milletvekilleri, büyükelçiler, hukukçular, öğrenciler ve halk gelmişti. Büyük Atatürk'ün çok istediği Fakültemizin açılışına verdiği değeri tören yerinden ve törende yaptıkları konuşmadan bir kez daha anlıyoruz.

Büyük Atatürk, hukuk devriminin gerçekleştirilmesi konusunda atılan bu büyük adımın önemini, uzun ve tarihsel konuşmasıyla belirtmiştir. Bu konuşmasında büyük Atatürk, "Yıllardan beri süren Türk devrimi varlığını ve zihniyetini toplumsal yaşamın temeli olan yeni hukuk esaslarında saptamak ve güçlendirmek çaresine inanmıştır.

"Türk devrimi nedir? Bu devrim kelimesinin ilk önce işaret ettiği ihtilâl anlamından başka, ondan daha geniş bir değişmeyi ifade etmektedir. Bugünkü devletimizin şekli yüzyıllardan beri gelen eski şekilleri bir yana iten en gelişkin şekil olmuştur. 6 yıl içinde büyük ulusumuzun yaşamının akışında yaptığı bu değişiklik, herhangi bir ihtilâlden çok fazla, çok yüksek olan en büyük devrimlerdendir. Sözüünü ettiğim büyük devrim yolunda Türk ulusunun şimdiye kadar sarf ettiği çalışma, içteki ve dıştaki kötü niyetlere karşı yorulmaz, yıpranmaz savaşımın içinde ve doğrudan doğruya ulusal iradenin karşı gelinemez uygulaması alanında ve hukukçular elinde bulunan yasaların ve diğer kuralların varlığından bilinçli olarak habersiz gibi gözükerek, her şeyden önce Türk ulus ve devletini yeni varlık biçimini uğraşarak ortaya çıkarmak uğrunda geçmiştir. Şimdi ortaya çıkan bu büyük eserin anlayışını, ihtiyaçlarını tatmin edecek yeni hukuk esaslarını ve yeni hukukçuları var etmek için girişimde bulunma zamanı gelmiştir.

"Sanırım ki, Ankara Hukuk Okulu ile Cumhuriyet hukukunu yalnız dış görünüş ve kelime anlamı biçiminde değil; fakat bilimsel ve anlamsal niteliği ile yasalarıyla ve hukukçularıyla açıklayacak ve savunacak önlemleri almaya girişmiş bulunuyoruz.

"Türk ulusunun çağdaş uygarlığın niteliklerinden ve feyzlerinden yararlanmak için en aşağı 300 yıldan beri sarf ettiği çabaların ne kadar elemli ve acı verici engeller karşısında boşa gittiğini tam bir teessür ve uyanıklılıkla göz önüne alarak söylüyorum. Uluslararası genel tarihin akışında Türklerin 1453 zaferini, yani İstanbul'un fethini gözlerinizin önünde canlandırınız. Bütün bir dünyaya karşı İstanbul'u sonsuzluğa değin Türk toplumuna kazandırmış olan güç ve kudret, aşağı yukarı aynı yıllarda bulunmuş olan matbaayı Türkiye'ye kabul için hukukçuların uğursuz direncini başaramamıştır. Büyük Mecliste egemenliğin kayıtsız, koşulsuz ulusta olduğunu belirten kanunu önerdiğim zaman, bu esasa Osmanlı Anayasasına aykırılığında dolayı karşı çıkanların başında yine eski ve bilimsel hünerleriyle ulusu aldatan tanınmış hukuk bilginleri bulunuyordu. Hatta Cumhuriyetin ilanından sonra olan feci bir olayı da uyanık bakışlarımızın önünde canlandırmak isterim.

"En büyük kentimizin bu yurttaki belki Avrupa'da öğrenim görmüş yüksek uzmanlarından oluşan Baro Kurulu, açıkça halifeci olduğunu duyuran ve duyurmakla övünen birisini seçip kendisine Başkan yapmıştır. Bu olay, eskimiş hukuku izleyen eskimiş hukukçuların Cumhuriyet anlayışına karşı içten ve gerçek olan durum ve eğilimlerini belirtmeye yetmez mi?

"Bütün bu olaylar, devrimcilerin en büyük, fakat en sinsi düşmanının çürümüş hukuk ve onun düzeltilmez hukukçuları olduğunu gösterir.

"Büsbütün yeni kanunlar yaparak eski hukuk esaslarını temelden ortadan kaldırmak girişimindeyiz ve yeni hukukun esaslarıyla alfabelerinden öğrenime başlayacak bir yeni hukuk kuşağını yetiştirmek için bu kurumları açıyoruz. Bütün bu uygulamada dayanağımız, ulusun işe yatkınlığı ve yeteneği ve kesin iradesidir.

"Bu girişimlerde arkadaşlarımız yeni hukuku bizimle birlikte, sözünü ettiğim nitelikte anlamış olan seçkin hukukçularımızdır.

"Yeni Türk toplum yaşamının kurucusu ve güçlendiricisi olmak iddiasıyla öğrenime başlayan sizler, Cumhuriyet döneminin gerçek hukuk bilginleri olacaksınız. Bir an önce yetişmenizi ve ulusun isteğini eylemsel olarak tatmine başlamanızı ulus sabırsızlıkla beklemektedir. Sizi yetiştirecek olan profesörlerin üzerlerine düşen görevi hakkıyla yerine getireceklerine eminim. Cumhuriyetin yaptırımını olan bu büyük kurumun açılışında duyduğum mutluluğu hiçbir teşebbüste duymadım ve bunu açıklamakla bahtiyarım."

Bu sözleriyle, biz Cumhuriyet hukukçularına çağdaş hukuku öğrenme, öğretme ve uygulama hedefi gösteren Büyük Atatürk'ün bu isteğini, Fakültemiz geride kalan 70 yılda yerine getirmenin huzurunu duymaktadır.

Büyük Atatürk'ün arzusuna uygun olarak Fakültemiz, hukuk devrimini içtenlikle benimseyen, çağdaş hukuk kurallarını öğrenip bilinçle uygulayan hukukçular yetiştirmiştir. Bu sonucun alınmasında büyük katkıları olan hocalarımızdan aramızdan ayrılanlara Allahtan rahmet, emekli olanlara sağlıklı uzun ömür dilerim.

71 yaşına bastığı bugün itibariyle 4943 öğrencisi olan Fakültemizden, 618'i 1994-1995 öğretim yılında olmak üzere, 27073 mezun verilmiştir. Mezunlarımız hâkim, savcı ve avukat olarak yargı organlarında, devlet idaresinde, eğitim kurumlarında, politika ve diğer alanlarda çok değerli hizmetler vermişlerdir.

Fakültemiz mezunları, ülkemizin birliği ve bütünlüğünün sağlayıcısı olan, demokratik, lâik ve sosyal hukuk devletini var eden çağdaş hukuk kurallarının toplumumuz tarafından benimsenmesi, ülkemizde hukukun üstünlüğü anlayışının yerleşmesi, toplumsal barışın kurulup sürdürülmesi, toplumun kalkınması ve devletimizi yüceltip çağdaş uygarlık düzeyine ulaşılması için üstün bir gayretle çalışmışlardır. Yeni mezunlarımızın da aynı amaçlar için özveriyle çalışacaklarına inanıyorum.

Sayın Cumhurbaşkanım, en başarılı mezunlarımızın önemli bir kısmı, uzun yıllar, öğretim üyeliği mesleğini tercih ederek Fakültemize verilen çağdaş hukukçu yetiştirme görevini yerine getirmeye çalışmışlardır. Bir süredir ekonomik nedenlerle, başarılı mezunlarımız öğretim üyesi mesleğine yönelmemektedirler; bundan büyük üzüntü duyuyoruz.

111.072 adede ulaşan kitabı, 130'u yabancı, 150'yi aşkın süreli yayınıyla büyük bir zenginliğimiz olan kütüphanemize özellikle yabancı dilde yazılmış kaynakların sağlanmasında ciddi sorunlarımız vardır.

Bu ve benzeri sorunlarımıza karşın, Fakültemiz kendisini yenilemeye çalışmakta, lisans ve lisansüstü eğitimde çağdaş eğitimin gerisinde kalmadan görevini yerine getirmeye çaba göstermektedir.

Fakültemizde görev yapan 34 profesör, 9 doçent, 10 yardımcı doçent, 4'ü doktorasını tamamlamış, 5'i yurtdışında olmak üzere

yüksek lisans ve doktora çalışmalarına devam eden 54 araştırma görevlisi ve 90 idarî personelimiz, Büyük Atatürk'ün Fakültemizi açarken bize verdikleri ödevi yapmaya, gösterdikleri hedefe ulaşmaya çalışmaktadır.

Fakültemiz çoğu kez, öğretim üyesi olmadan, yeni açılan birçok hukuk fakültsine öğretim üyesi desteği vermekte, bazı üniversitelerin ilgili alanlarına da katkıda bulunmaktadır.

Öğretim üyelerimiz, ayrıca kamu kurum ve kuruluşlarına bilgi ve birikimlerini sunarak onların halkımıza daha iyi hizmet vermesine yardımcı olmaktadırlar.

Yargının işleyişine yönelik bazı haklı eleştirilerin yapıldığı, yargının sorunlarının sıklıkla dile getirildiği günümüzde biz de Fakülte olarak bu sorunların giderilmesinde hukuk eğitim ve öğretiminde yapılacak yeniliklerin katkısı olacağına bilincinde olarak yapılması gereken yeniliklerin araştırılması ve uygulamaya konulması çabası içindeyiz.

Mezunlarımızın staj eğitimiyle yargı mensuplarının meslek içi eğitiminin kökten ele alınması, bu konuda Fakültemize ve diğer hukuk fakülteleriyle işbirliği yapılması gerektiği düşüncesindeyiz.

Avrupa Birliğine girme çabası içinde olan ülkemizde, küreselleşen dünyada devamlı artan, çeşitlenen ve karmaşık duruma gelen hukukî işlemleri bilen ve uygulayan, yabancı dili kullanabilen hukukçulara çok ihtiyacımızın olduğunu farkındayız.

Bu nedenle, bu yıldan başlayarak Fakültemizde Üniversitemizin Sayın Rektörünün desteğiyle İngilizce ve Almanca dillerinde hazırlık sınıfları açtık.

Ayrıca gelişen teknolojinin nimetlerinden yararlanmak üzere bütün birimlerimizde bilgisayar kullanımına başladık.

Sayın Cumhurbaşkanım, izin vererseniz, birkaç cümleyle yeni mezunlarımıza ve 16 yıl önce Fakültemize bağlı olarak açılıp bu yıl dahil 1185 mezun veren Adalet Yüksekokulumuz mezunlarına seslenmek istiyorum.

Sevgili mezunlarımız, sizleri ve sizlerin yetişmesi için her türlü özverili çabayı gösteren öğretim üyelerimizi, çok değerli ailelerinizi içtenlikle kutluyorum, kendilerine teşekkür ediyorum.

Faköltemizden mezun olan genç meslektaŐlarım, üniversiteye girişte en çok tercih edilen faköltelerden biri olan Faköltemizden mezun olmanın haklı sevinci ve gururu içindediniz. Başarınız büyüktür. Ancak, unutmayınız ki, bu sonuç büyük Atatürk'ün istediği iyi ve çağdaş hukukçu olabilmeniz için tek başına yeterli değildir.

Sürekli çalışmanız, okumanız, araştırmanız bilginizi yenilemeniz, icra edeceğiniz mesleğin saygınlığını korumanız, meslek kurallarına mutlak uyanız halinde iyi hukukçu olabilir ve iyi hukukçu kalabilirsiniz.

Hangi mesleđi seçerseniz seçin, bir ve bütün olan ölkemize hizmet ederken demokratik laik ve sosyal hukuk devletini savununuz ve koruyunuz.

Adalet Yüksekokulu mezunlarımıza da aynı çağrıyı yapıyorum, onlara da meslek yaşamlarında başarılar diliyorum.

Törenimizi onurlandıran Sayın Cumhurbaşkanımıza bir kez daha şükranlarımızı arz ederim.

Bütün konuklarımıza, meslektaŐlarımıza ve öğrencilerimize tekrar teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.